

NAPREJ

Glasiló Socialistične stranke Jugoslavije.

Pokrajinski strankin zbor v Celju.

(Dalje.)

Sodr. K r u š i č: Trboveljski kongres je sklenil zedinjenje. Toda šele potem smo zvedeli, da se nismo zedinili z organizacijami, temveč s posamezniki. Ker na jugu nimajo političnih organizacij je s tem pa s posameznimi osebami.

Naša stranka je stranka proletarcev, zato se hočemo zediniti s proletarci, ne pa s posameznimi osebami. (Čita resolucijo):

Trboveljska krajevna politična organizacija predlaga zboru naslednjo resolucijo, ki jo bom prečital celo, čeprav deloma ne spada sem:

O organizaciji in taktiki, kakor tudi o pisavi strankinega glasila »Naprej« konstatiramo sledeče: 1. Načelstvo in pokrajinski odbor naprošamo, da še nadalje vztrajata, kakor dosedaj, na izvedbi statuta, ne oziraje se na pisavo malomeščanskih listov »Zarje«, »Enakosti« in »Volksstimme«, čeprav se nazivljejo socialistične, ker edino s statutom, katerega je sprejela najvišja inštanca, strankin zbor, je podano jamstvo, da ostane stranka od posameznikov neodvisna. 2. Pisava lista »Napreja« je v splošnem zadovoljiva, ker brez vsake zakulisne politike v vseh ozirih javno zastopa strankine interese, ne oziraje se na levo in desno, če je to posamezniku všeč ali ne, ker socialisti se borimo za družbo ne za posameznike. 3. Vendar pa želi krajevna politična organizacija v Trbovljah, da se strankino glasilo kar najbolj izpopolni in razširi ter postavi na čim višji nivo, in priporoča strankinemu vodstvu, da dá iniciativo vsem kraj. pol. org., da vsaka v svojem okraju priredi diskusije oziroma članska zborovanja z dnevnim redom: važnost strankinega tiska.

To resolucijo je sklenila trboveljska organizacija soglasno. Radi posameznikov se mi ne maramo prekljati. Če glavni odbor ne napravi nič, pa napravimo sami v Sloveniji. Kdor hoče biti socialist, naj vstopi v stranko, za nobenega ne poznamo izjem. Tudi v strokovnih organizacijah se ne priznavajo stare pravice, če jih kdo zapravi. Po delu sodimo in bomo sodili. Če bomo na iskali postransko pot, bomo kmalu zašli zopet drugam in se začeli zopet potapljati.

Pod predsedstvom sođr. Klenovška (Trbovlje) govori sođr. Franjo Koren (Celje): Sođr. dr. Korun je priznal, da se je od sedanjega kurza marsikaj naučil. To kar je priznal dr. Korun, bo moral priznati tudi glavni odbor. Imeli smo se e glavnega odbora in tam sem spoznal, da nas srbski sođrugi res ne poznajo. Oni podcenjujejo naše organizatorične zmožnosti. — Glavni odbor nam je rekel, da

nimamo pravice izključiti poslance in zavedam se, da je bilo sodrugom na jugu težko, da smo jih izključili. — V Belgradu smo na neki seji zahtevali, da naj se poslanci, ki so izključeni, od seje odstranijo. Glavni odbor je temu nasprotoval in naterali poslanci so se pri tej priliki prav nasramno zagovarjali. Pokrajinski odbor in zastopniki glavnega odbora so se v Celju zedinili, da se da Zarianom, poslancem in Mariborčanom še enkrat en mesec časa. Pa ni nič pomagalo in glavni odbor še niti potem ni izvajal posledic.

50 organizacij predstavlja res neko moč. Nikdar preje nismo polagali važnosti na organizacije. Pri nas zdaj ne bo več lahko mogoče, da bi komunistična demagogija razbila zopet stranko, ker imamo organizacije.

Razmerje med glavnim odborom in pokrajinskim odborom mora priti do jasnosti.

Sodr. Lapčević, ki se je kot zastopnik glavnega odbora udeležil celjske konference, je slišal, kakšno voljo imamo do organizacije. Rekel pa je pri tem: »Kje pa je svoboda? Delal bom, kar hočem.« V organizaciji pa pri izvrševanju sklepov ne smemo poznati svobode, v njej mora vladati disciplina in moralična sila.

Naše zedinjenje je bilo samo formalno. Če bi pa bil glavni odbor na mestu, bi lahko marsikaj preprečil.

Sodr. Alojzij Leskošek (Celje): V stranki je treba delati. Sođrug Etbin Kristan je na celjski konferenci poudarjal, da je treba upoštevati razmere, pa tudi dobro ali slabo voljo posameznika. V socialistični organizaciji pa ne sme prevladovati dobra ali slaba volja posameznika, pri dolžnostih moramo vsekakor upoštevati organizacijski pravilnik. Ideologija teoretikov ne more veljati. Formalno zedinjenje velja do skupnega kongresa, katerega pa glavni odbor ni sklical. Deiansko pa še nismo zedinjeni, ker še ni bilo skupnega kongresa in ker še ni od kongresa sklenjenega statuta.

Sodr. dr. Milan Korun: Vsakdo lahko kaj kritizira. Na vsak način pa je neokusno, da se kdo nasmehljivo izraža o človeku, kakor je sođr. Lapčević, ki je že star socialistični borec. Rekli ste tudi, da nas sođrugi na jugu ne poznajo ter da nimajo organizacij. To ni res. V Sremu je n. pr. lepa organizacija, ki obstoja morda že 10 let in katero je ustanovil sođr. Korač. Pa tudi v Voivodini so organizacije. Na Slovenskem pa bomo videli, da sedaj ne bomo dobili pri volitvah niti toliko glasov, kakor smo jih dobili pri zadnjih državnozborskih volitvah. V Voivodini so bili pri zadnjih volitvah izvoljeni

Izhaja razen pondeljka in dneva po prazniku vsak dan.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Francišanska ulica 6-I.

Naslov za dopise: Ljubljana pošt. pred. 168. Tel. int. št. 312. Cek. rač. št. 11.959.

Stane mesečno 15 Din, za inozemstvo 25 Din. Oglasi: prostor 1 × 55 mm 1 Din.

Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne priobčijo. Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije za list so poštnine proste.

trije poslanci, pa tudi pri sedanjih volitvah bomo dobili tam toliko glasov.

V Srbiji je komunistični val razbil vse, kar je bilo socialističnega. Centrumaši so prinesli jako malo v organizacijo in stranko.

Glavni odbor pa ni bil na mestu. Že pred enim letom je govoril o slovenskih razmerah. Jaz sem tedaj zahteval, da naj se postavi na kako stališče. Toda ni se hotel vmešavati v slovenske razmere.

Napravil pa je glavno napako, da po celjski konferenci ni izvajal konsekvenc. Kocmurjeva ljubljanska organizacija je baie poslala obračun glavnemu odboru. Pokrajinski odbor pa trdi, da ni pravočasno obračunala. Glavni odbor bi moral vprašanje Kocmurjeve ljubljanske organizacije razčistiti in če ni pravočasno obračunala, jo razpustiti.

Tudi v mariborski zadevi glavni odbor ni imel prav.

Priliko imamo, da glavni odbor od spodaj navzgor reorganiziramo. Vse se bo dalo še urediti.

Brez enotne organizacije ni poti v internacionalo. Meni je moralno vrednost več vredna, nego pa grehi, ki jih dela glavni odbor.

O grehih poslancev ni treba več toliko govoriti, to spada že v zgodovino. Nikdar nismo zagovarjali teh grehov.

Sodr. Koren je trdil, da imamo v Sloveniji 50 organizacij. Toliko jih imamo gotovo tudi v ostalih delih države.

Sodr. Vilim Bukšeg (Zagreb, kot zastopnik glavnega odbora): Imam od glavnega odbora določene smernice le glede vabila na konferenco. Sicer bom pa podal svoje osebno mišljenje.

19. januarja 1923 bo v Belgradu predkonferenca glavnega odbora, na katero je dobila tudi slovenska stranka povabilo: 20. januarja pa se bo vršila strankina konferenca. Ta konferenca se bo bavila tudi s pripravo za kongres. Včeraj me je bolelo, ko sem slišal, da se generalizira. Posebno še da se posamezni ekscesi mečejo na vso generacijo stariinov. Med stariini jih je mnogo, ki so postavili temelj slovenskemu socializmu in napačno je, da se napake posameznikov tako generalizirajo.

Zedinjenje je še formalno, ker še ni bilo kongresa, ker še ni skupnega programa in statuta. Da še ni bilo kongresa, je vzrok slabo finančno stanje.

Tudi na jugu imamo organizacije. V Voivodini izhajata 2 nemška in 1 srbski strankin list. Organizacije pa so tudi na Hrvaškem. Skoraj v vsakem kraju imamo organizacijo z 20—30 člani. Organizirati je pri nas težje, ker je razdalja med posameznimi kraji jako velika, dočim imate v Sloveniji vse bolj skupaj. Zedinjenje se je zvršilo med organizacijami in

ne med osebami. Dokler imajo posamezne osebe cele grupe za seboj, ni govora o osebni, temveč o organizacijah. Za vse zapreke je treba časa, da se izravnajo.

Glavni odbor res ne pozna točno razmer v Sloveniji. Jaz bom na seji glavnega odbora predlagal, da naj se Zarijska organizacija izključi. Težko pogreško so napravili Zarijani s smrdljivimi in gnilimi kompromisi s klerikalci in s komunisti, s katerimi moramo voditi načelni boj, da položaj razčistimo.

Socialistična stranka oficijelno ne pripada nobeni internacionali. Zedinjevalna konferenca je dala vsaki enoti prosto roko, da ostane lahko v dosedanjih zvezah.

Ni res, da je glavni odbor vedno branil poslance. Del poslaniškega kluba je poslanca, ki niso izvrševali dolžnosti, napadel na seji glavnega odbora. Sodrugi poslanci iz Vojvodine imajo mnogo težje finančne obveze napram svoji organizaciji. Plačati morajo, kakor se mi dozdeva, po 600 Din mesečno za strankin tisk in izvrševati agitacijo na svoje stroške.

Glavni odbor mora biti pri svojem delu jako oprezen. Nahajamo se v periodi najtežje socialne in politične reakcije. Le potom demokratičnega socializma je napredek. »Dobro je, da imaš tople noge in hladno glavo.« pravi pregovor. To je treba tudi v strankinem delovanju. Treba je iskati sporazuma, kjer je to mogoče, in sicer na določenih principih.

Sodr. Jurij J e r a m (Jesenice): Delo so dr. Lapčevića poznamo. Kdor pa misli o svobodi tako kakor so dr. Lapčević, temu pa se pač marsikdo lahko zasmehuje. Nihče pa noče so dr. Lapčevića zasmehovati. To se mi zdi potrebno povedati na dr. Korunove besede, ker sem bil jaz tisti, ki se je zasmehoval. Oni, ki se radi tega razburjajo, pa mnogokrat res zasmehujejo naše ljudi. Starino povsod spoštujemo po letih, duh svoj pa naj prilagodi času.

Še vedno imamo malo pojma o upostavljanju organizacij. Treba je sistematičnega vzgajanja. Treba bi bilo ustanoviti šolo za tajnike, blagajnike itd. Delo je treba bolj centralizirati. Tudi glede shodov itd. je treba skupnih smernic.

Zedinjenje se je izvršilo lansko leto v popolni temi. Zedinili se bomo z organizacijami, ne pa z osebami, ki imajo »mase za seboj«. Rad bi še tudi zvedel, kako je zdaj s so dr. Lapčevićem, ker smo po tujih časopisih zvedeli, da je stopil zopet v ozadje. (Dalje prih.)

Popravek. V včerajšnjem poročilu je pri referatu »Zedinjenje itd.« v sredi 3. kolone na 1. strani treba čitati »zbor« namesto »odbor«. Dotični stavek naj se glasi: »Glavni odbor je branil izključene poslance in ker je celo ugovarjal sklepu Pokrajinskega z b o r a, smo rekli, da ne pošljemo prispevkov, dokler poslanci ne poravnajo svojih dolgov.«

Kam gredo reparacije?

Že večkrat smo naglašali, da vojna odškodnina, ki jo zahteva nenasitni zavezniški kapital, vem od nemškega naroda, prav nič ne koristi siromašnim slojem zmagovitih držav, ki so sedaj stopile z železno vojaško peto na nemška tla. Ves denar, ki ga je Nemčija deloma že plačala, deloma pa ga bodo zavezniki še izsesali iz njenega onemoglega telesa, požre vojska in peščica srečnih ljudi, ki jim vsaka vojna pomaga polniti žepe. Naše stališče potrjuje članek v »Humanite«, kjer čitamo:

»Okupacijska armada je znašala 1. dec. 1921. leta 130 tisoč mož, sedaj pa šteje 140.000. Pred vojno so imeli Nemci na istem ozemlju 70 tisoč oborožene vojske. Ne samo francoski, belgijski, amer. in angl. častniki in vojaki, temveč tudi njihovi sorodniki in služabniki žive na račun nemškega naroda. Ali si morete misliti, kako težko je breme, ki ga je naložila tuja okupacija porenskemu prebivalstvu? Glasom člana 8. pogodbe o porenski pokrajini mora Nemčija oddati zaveznikom vsa zrakoplovna sredstva in taborišča, v katerih se je nahajala prej nemška vojska. Proti določilom pogodbe je zavezniška vojska zaplenila za nova taborišča 1300 ha zemlje, za strelišča pa 11.000 ha. Zavezniki so zaplenili mnogo hotelov in palač, 23 gledališč, 52 kinematografov in mnogo drugih poslopij, ki so jih spreminili v hiše javne razuzdanosti. Za urejevanje drugih javnih prostorov je plačala Nemčija samo v okrajih, kjer je nameščeno francosko vojaštvo, 800 milijonov mark. Domišljija naših (francoskih) elegantnih oficirjev glede stanovanja, perila in hrane prekaša vse meje dostojnosti. Generali in drugi visoki častniki imajo pravico do stanovanja v posebni palači. Stanujejo ponavadi v 7—9 sobah ali saloni, (izvzemši stanovanje slug, ki imajo na razpolago posebne službene prostore): sprejemno dvorano, 1 velik in 1 mali salon, salon za igranje, salon, kjer general dela itd. Do 1. decembra 1921. leta so zavezniki rekvirirali najmanj 9700 poslopij, kjer je 38.000 sob. V Mainzju je vrhovni poveljnik v 1920. letu potrošil 750.000 mark (185.000 frankov) za to, da si uredi grad po vzorcu hesenskih velikih vojvod. Preureditev gradu Waldhausen pri Mainzju je stala 1.572.000 mark ali 380.000 francoskih frankov. Leta 1921. je isti general potrošil v iste namene 275.000 mark. Do 1. decembra 1921. leta je stala olepševalna strast francoskega generala nad 3 milij. mark, ki jih je plačala Nemčija. Monsieur Loigrand, vojaški duhovnik, ki je živel v zasedenem ozemlju s svojo materjo, sestro, vnuki in družino svojega sluga, je potrošil 330.000 mark. Isto se je godilo v Wiesbadenu, Koblenzu, Bonnu in drugih mestih.

Od najnižjega častnika do generala — vsi žive razkošno. Nemčija preskrbuje na svoje stroške žene, sorodnike in prijatelje najbolj galantnih vojakov na svetu. Zakaj naj bi si ne privoščili, če pa Nemčija vse plača? Vprašanje je seveda, bo-li Nemčija mogla plačati vse stroške, ki jih je prizadela okupacija. Oborožitev, vzdrževanje in drugi stroški porenske armade so požrli v francoskem državnem proračunu 12 milijard frankov, zaplenjeno narodno imetje pa je otežilo tudi nemške državne izdatke, vse skupaj pa gre na račun — reparacij.«

Tako pišejo sami Francozi o vojni odškodnini. Posebna razlaga je tu nepotrebna. Težko zasluženi ljudski denar troši pijana in razuzdana družba francoskih generalov in druge gospode, po svetu pa trobijo, kako je potrebna narodu vojna odškodnina. Tudi pri nas so ljudje, ki se ne sramujejo javno trditi, da je francosko in belgijsko nasilje nad nemškim narodom pravično in potrebno. Komu je to potrebno o tem se seveda boje govoriti.

Politične vesti.

+ Ilirija oživljena. V soboto so v Ljubljani nanovo ustanovili nekdanjo narodno napredno stranko. Tvorijo jo go-

spodje okoli »Sl. Naroda«, ali kakor sami pravijo: jedro nove stranke bo tvorilo meščanstvo, to so oni srednji sloji — producenti in konsumenti (en gros!) — ki so vzrasli iz srede našega porajajočega se naroda. — Vračamo se v dobo nekdanjih narodnih veselic in deklamacij. Narodno napredni stranki je postavil spomenik za večne čase že Cankar, z njegovo sodbo naj se diči še vbodoče.

+ Seja ministrskega sveta se je vršila 22. Zun. minister Ninčić je poročal, da bo laška vlada 6. februarja predložila parlamentu konvencije k pogodbi v Rapallu v ratifikacijo. — Položaj na Ogrskem se je znatno pomiril, antantni oficirji so prepotovali ogrsko - rumunsko mejo in niso videli in našli ničesar, iz česar bi se dalo sklepati na kake ogrske vojne priprave. — Bolgariji še ni bila izročena nobena nota, naša vlada pa bo zahtevala ostro kazen za makedonske bandite. — O ljubljanski enotni fronti na seji niso govorili.

+ Novi politični »mučeniki«. Pred nekaj dnevi so vdrli novosadski orjunci v uredništvo klerikalnega madžarskega lista »Deli Bacška«, zasedli vse vhode in pretepli glavnega urednika. Ker so se že večkrat odlikovali s sličnimi »junaštvi«, je vlada končno sklenila stopiti jim na prste — veliki župan v Novem Sadu je dal aretirati predsednika tamošnje Orjune. — Ker klerikalci nočejo v enotno fronto, lahko enotnofrontlerji poskusijo z orjunci...

+ Načelstvo amsterdamske strokovne internacionale je pozvalo načelstvo londonske in dunajske internacionale na skupno konferenco, ki se bo vršila 26. t. m. v Amsterdamu radi dogodkov v ruhrskem ozemlju. — V ponedeljek popoldne se je začela stavka rudarjev in uradnikov v ruhrskem ozemlju. Stavkati je pričelo nad 100.000 delavcev, katerim so se pridružili uradniki in deloma tudi železničarji. Železničarji sicer še vzdržujejo promet z Nemčijo, nočejo pa odpraviti nobenega vlaka na Francosko. Francozi groze, da bodo zamenjali nemške železničarje s francoskimi in belgijskimi. — Nemški finančni minister Hermes je prepovedal prebivalstvu zasedenega ozemlja plačati Francozom in Belgijcem carine, davke in takse, Francozi pa so zaplenili dohodke občinskih gozdov.

Dnevne vesti.

Generalni izseljeniški komisariat v Zagrebu objavlja: Glasom uradnega poročila je kvota za izseljevanje v Zedinjene države izčrpana. Radi tega se do 1. julija t. l. v nobenem slučaju ne bo izdala odobritev za izselitev v Zedinjene države in se tudi ne bodo spreimale prošnje za izstavitev potnih listov za Ameriko.

Delavci! kupujte čevlje samo z znamko »Peko« domačih tovarov Peter Kozna & Ko., Tržič, ki so najboljše in najcencijši in ker s tem pomagate k zaslužku lastnih sodrugov. Glavna zaloga na drobno in debelo, Ljubljana, Breg 20.

Ljubljana.

Delavska predstava v dramskem gledališču bo v soboto, 27. t. m., ob 8. zvečer. Vprizorila se bo Tolstega drama »Živi mrtvec«. Vstopnice so po znižani ceni in so v predprodati v tajništvu »Svobode«, Židovska ulica 1, I. nadstropje (nad drogerijo A. Kanc) in v Strokovni komisiji v Šelenburgovi ulici 6, II. nadstropje. Vse sodruge opozarjamo, da si pravočasno preskrbe vstopnice.

Sankanje po tivolskih travnikih. Ker je sedaj snežena plast za sankanje po mestnih travnikih pod Tivolijem pretenka ter se s sankanjem kvari ruša, prepoveduje mestni magistrat sankanje po mestnih senožetih in potih v Tivoliju, dokler ne zapade debelejši sneg in se sankanje zopet dovoli.

Zdravstveni izkaz. Novorojenih 19 (13 m), mrtvoroden 1, umrlih oseb 22 (12 ž.): 8 za jetiko, 1 za pljučnico, 1 za možgansko kapjo, 2 za rakom, 9 za drugimi naravnimi vzroki, 1 radi telesne poškodbe. Naznanjeni so: 2 slučaja davice, po 1 dušljivega kašlja, trahome in varricele.

Prostovoljno gasilno društvo Vič-Glince vabi vse člane na redni občni zbor, kateri se bo vršil v nedeljo, 28. t. m. ob pol 10. v občinski pisarni. — Odbor.

Maribor.

Druga redna občinska seja 19. t. m. nam je potrdila novega podžupana, ki je prisegel, da bo vestno delal v naše dobro. — S prvo postavko proračuna, z županovo plačo otvori debato. Klerikalci trdijo, da si je župan brez vednosti občinskega sveta izplačal povišek draginjske doklade v znesku 10.000 Din. Demokrati sicer pravijo, da je bilo županovo ravnanje nepravilno, a ga branijo s tem, da je bilo zvišanje potrebno. češ. da draginjska doklada v znesku 100 predvojnih kron ne zadostuje za »represenzativno« župansko mesto. In občinski svet se je končno uklonil nučnosti »represenzance« in sprejel naknadno odobritev izplačila. Trmo-glavi klerikalci so obstali le na tem, da se županu za slabo gospodarstvo izreče graja. Predlog so dali na glasovanje in zmagali: trije socialisti so pozabili glasovati. Ampak koncem seje so obračunali s prvim glasovanjem spravili so grajo na zopetno glasovanje in z enim glasom večine dosegli, da so klerikalci propadli. Pri odstavku o plačah mestnih uslužbencev so ugotovili, da vlada v tem oziru tak nered, da nihče ne ve, v katero kategorijo pravzaprav spada posamezen nastavljenec, kdaj pride njegov čas za povišanje itd. Uradništvo ne izvršuje svojih dolžnosti, višji uradniki ne drže uradnih ur, tudi župana so napadali. Vendar se bo vse to dalo s časom in z dobro voljo popraviti, zaenkrat je občinski svet uvedel namesto 6-urnika sedemurni delovni čas. — Zadeva vojašnice zelo teži naše občinsko gospodarstvo. Četrta milijona letno požro le najnujnejša popravila. Najemnina, ki jo plačuje vojaška uprava, pa je tako majhna, da se o nji niti ne izplača govoriti. Če jih vojaška uprava ne bo letos odkupila oziroma primerno zvišala najemnine, se bo občina odzvala s tem, da bo ustavila sploh vsako popravljanje in zgradbe »preustila svoji usodi«. — Nadaljnji proračun je bil z malimi izpremembami sprejet. Omeniti bi bilo le, da je gledališču dovoljena podpora 50.000 Din, za kar bo gledališče moralo prirediti tudi delavske predstave po znižanih cenah. — O kritju je razpravljala prihodnja seja, ki je bila določena na torek, 22. t. m.

Nov sanatorij so zgradili bratje Tavčar in ga opremili z najmodernejšimi aparati. Do oficialne otvoritve bi stali aparati nerabljeni, zato so jih bratje Tavčar ponudili do nadaljnjega v brezplačno uporabo Protituberkulozni ligi, Röntgenov aparat so dali brezplačno na razpolago vsem zdravnikom, da morejo določiti diagnozo revnim slojem. To je vsekakor lep vzgled za podjetnike, ki ne gledajo v

prvi vrsti na svoj žep. In k temu vzgledu nam ni treba ničesar drugega pripomniti, kakor to, da ni prišlo še do oficialne otvoritve novega sanatorija samo zavoljo tega, ker je mariborsko Zdravniško društvo proglasilo na njem zaporo, češ. da ne bi smeli drugi ustanavljati takšne zavode razen koncesioniranih zdravnikov.

Društvo stanovanjskih najemnikov sklicuje za nedeljo, 28. januarja ob pol 10. dopoldne v malo kazinsko dvorano redni občni zbor.

Dohodninski davek. Vpogled v odmerni izkaz dohodnine za leto 1922. je dovoljen od 1. do všteti 15. februarja pri mestnem magistratu, davčnem uradu in oblasti. Prizivi, kolkovani z 10 Din, se lahko vložijo do všteti 2. marca.

MISEL.

Adam in Eva sta živela čisto in nedolžno v raji. Sredi raja je stalo drevo spoznanja, jablana s krasnimi sadovi. Prva človeka sta položila obljubo, da ne bosta jedla sadu. Nekega dne pa sta se znašla pod čudnim drevesom. Solnce je pripekalo, senca pod vejami je bila tako vabljiva, jabolka tako rdeča in sočna, kača je tako šepetala, da ni mogla Eva več krotiti svojega poželenja. Utrgala je sad, ponudila ga tudi Adamu in oba sta vgriznila vanj, čeprav sta vedela, da grešita. Bila sta pač nečista človeka. — Zakaj pripovedujemo ta staro pravljico? Zato, ker se dandanašnji še ponavljajo, da si v nekoliko spremenjenih oblikah. N. pr.: imaš kopico političnih strank, ki obljubijo svojemu lahkovernemu bogu — ljudstvu vsa mogoča dobra, in bi človek nikdar ne verjel, da so zmožne za majhno jabolko svoje obljube zatajiti. Pa pridejo pod drevo spoznanja — volitve, časi so zadušljivo vroči, jabolka — trenutne koristi — tako sočna, da se zavoljo njih pod drevesom spoznanja združijo v dveh, v treh in grešijo — z neiskrenimi kompromisi proti svojim itak že neiskrenim programom. Da, in reč se ujema celo tako daleč, da sledi drevesu spoznanja izgon iz raja, prej ali slej jih pokliče bog-ljudstvo na odgovor radi njih hinavščine in jih kaznuje s svojim večnim nezaupanjem. Take stranke, namesto da bi napredovale, nazadujejo in umrejo. Ali ni natančno tako? In ali ni, sodrug, dobro, da nočemo mi svojih programov prodajati prekupčevalcem za sočna jabolka spoznanja, ki imajo na koncu grenak okus?

Vestnik Svobode.

»Svoboda« na Vrtniki oziroma nje dramatični odsek priredi 28. t. m. ob 16. svojo otvoritveno predstavo v novi mizarnici g. Jerneja Župančiča. Igrala se bo komedija v treh dejanjih »Pritožne bukve«.

Trboveljska »Svoboda«. Ustanovni zbor D. T. E. v Trbovljah se bo vršil v četrtek, 25. januarja t. l. ob 5. popoldne v društveni dvorani »Delavskega doma«. Vabimo vse, ki imajo veselje do telovadbe. Torej sodrug, na delo!

Kulturni vestnik.

»Mefistofeles«. Pravkar je izšel peti zvezek opernih libretov: »Mefistofeles«, opera v štirih dejanjih s prologom in epilogom. Besede in glasbo zložil Arrigo Boito, prevedel Ivo Šorli, 40 strani, cena 3 Din. — Libreto te opere, kakor tudi drugih dosedaj že izišlih, se dobivajo v Zvezni tiskarni v Ljubljani (Wolfova ulica).

Razprodajalcem obča'en dopust. V razprodaji so tudi pri blagajni v operi in pri opernih biljetarih.

»Kazalo krajev na zemljevidu slovenskega ozemlja« je izšlo. Sestavil Rikard Svetlič. Knjiga vsebuje v abecednem redu imena vseh krajev, mest, rek, gora itd., označenih na zemljevidu, s kratko navedbo, kje se na njem najdejo. Naročnino sprejema »Slovenska Matica«, Ljubljana, Kongresni trg št. 7, I. nadstropje. Cena 10 Din, s poštnino 11 d'narjev.

Vrednost denarja. 1 dolar velja 114 Din, 1 lira 5.40 Din, 1 češka krona 3.33 Din, 100 avstrijskih kron 16 par. V Curihu velja 100 naših dinarjev 3.80 švicarskih frankov.

Dopisi.

Zagorje ob Savi. Pod naslovom »Izlake pri Zagorju« se nekdo v 3. št. »Domovine« spotika v socialiste v Hrastniku, Trbovljah in Zagorju. Piše, da nismo socialdemokrati še nič napravili. Omenja nekega obratovodja Č., da ima marsikaj na svojem hrbtu še iz nekdanjega časa, da sprejema delavce v delo in da brez njega ravnatelj prosilca v delo sploh ne sprejme. Čudno se mu zdi, da je g. Č. na tem mestu in da se po njegovem nasvetu zavračajo deloprosilci. Če dopisnik trdi, da nismo nič naredili, je kratkoviden, ne zamerimo mu pa, ker posnemamo iz njegovega dopisa v »Domovini«, da ne loči socialistov od nezavisnih, nekdanjih komunistov, in ker prišteva tistega obratovodja g. Č. med naše vrste. Nam se pa nič čudno ne zdi, če je g. Č. na tem mestu, ker ste pri »Dom.« vsi bolj kratkovidni, da ne vidite, kdo mu roko drži izza ogle. In tudi vsi prištaji g. Č. nezavisni, so čisto slepi, da ne vidijo, kaj se na njihovih hrbtih godi. Pamet je boljša kot žamet! Vdrugič pa lahko še kaj več.

R. U. R.

(Prispevek h kritiki.)

(Dalje.)

Še ene osebe bi se rad spomnil in to je stavbenik Alkvist. Ni moj namen govoriti na tem mestu o tem, kako je to vlogo igral na našem odru Kralj. To spada v delokrog slovenskih profesionalnih kritikov. Pač pa je oseba samega Alkvista preveč zanimiva, da bi ji človek ne posvetil malo bližje pod nos. Takoj ko ga zagledate med ostalo gospodo na odru, se vam zdi, da ne spada tja. Hodi s povešeno glavno vedno je nekako čudno v zadregi, išče z očmi zdaj ravnatelja, zdaj Heleno, zdaj se ozira po robotih in nekaj premišluje, kakor da bi reševal vprašanje, kam naj pravzaprav gre — ali naj ostane pri gospodi, ali naj gre med robote. Da ni njihovo trpljenje tako strašno in življenje tako prazno, brezplodno, njegov položaj v tvornici pa tako ugoden — bogme da bi najbrž zapustil to našopirjeno družbo in n'eno zločinsko delo, ki mu ni nič kaj všeč in stopil med trpine — robote. Ta mož je pravo zrcalo pretežne večine sodobne inteligence. Oglejte si jo, prosim, od vseh strani, pa vam bo takoj jasno, kaj mislim povedati s to trditvijo. Brez vsake politične smeri, razkropljena po nešteti političnih strankah ne gleda na to, da spada po svojem položaju v socialnem življenju in po poklicu v enotno politično skupino, stoji ta naša inteligenca med dvema mlinskima kamnoma, med kapitaliz-

(Po avtoriziranem prevodu Ivana Moleka.)

»Moja edina želja je, da bi si bila organizacija na jasnem, kaj dela. Saj je vendar javna tajnost, da se v Leesvillu razmetava denar za izzivanje delavcev v tovarni. Denar je seveda prepotoval mnogo rok, predno je zapustil kajzerjevo mošnjo, toda najmanj ne smemo dvomiti, da kajzerjeve sile odločujejo, kam mora iti denar.«

V dvorani je naenkrat završil vihar. »Sramota, sramota!« — »Pokaži dokaze, imaš dokaze?« so vpili vseprek. Nekaj »bolj divjih« je pa zavpilo: »Vrzite ga ven!« Dolgo časa so si želeli, da se iznebe Tržana in zdaj se jim je zdela dobra prilika.

Ali mladi odvetnik je stal na svojem mestu in se ni dal ugnati.

»Dokazov hočete? Kaj če bi izvedeli, da so se kapitalisti zarotili proti unijam, da jih uničijo, in če bi leesvillski »Herald« zahteval dokaze, kaj bi vi rekli na to?«

»Z drugimi besedami se to pravi,« je zarohnel Gornik, »ti verjameš vse samo zato, da udariš po Nemčiji.«

»Jaz vem, da je res, kajti to pomaga Nemčiji. Drugih dokazov ni treba. Vsaka stvar, ki služi Nemčiji, da more poraziti svoje sovražnike, ji je dobrodošla. In vi to znate, vi Nemci! Še več, vi ste ponosni na to.«

Zopet je zadonelo s tenkim glasom: »Sramota!« Bila je Jelenova, ki je najbrž pričakovala, da bodo tudi drugi vpili za njo, ali bila je sama in ni ji bilo prav.

Mladi Tržan je poznal nemške sodruge, zato ni miroval.

»Ravno zdaj prodaja vaša vlada zadolžnice v Ameriki,« je nadaljeval, »pod pretvezo, da gre skupiček za družine mrtvih in ranjenih vojakov v Nemčiji. Znano mi je, da je bilo nekaj zadolžnic prodanih v tem mestu. Ali je kdo med vami, ki verjame, da gre denar za družine mrtvih in ranjenih?«

Tržan se je ozrl po dvorani. Nemci so odgovorili.

»Jaz verjamem!« zagrmil sodrug Koeln. »In jaz tudi!« zavpijejo sodrugi

»Kaj še!« se odreže odvetnik. »Denar je ostal v Leesvillu, in s tem denarjem se pripravlja stavka v tovarni Empire!«

Kakih dvanajst članov je zahtevalo besedo hkratu. Dobil jo je Gornik zato, ker je s svojim nizkim basom prevpil

vse druge. »Kaj hoče sodrug Tržan?« je grmel, »ali ni on za osemurni delavnik?«

»Hej, Tržan, ali je tudi v tvoj žep smuknilo kaj Granitchevega denarja?« — je s tenkim glasom zapiskal Divji Viljče. »Mogoče pa ne ve, da meče stari Granitch denar mladim in prebrisanim advokatom, ki mu naj pomagajo zatreti uporniški duh med njegovimi mezdnimi sužnji!«

Tržan se je usedel. Vrgel je slanine v ogenj in zdaj je zadovoljno gledal, kako se cvre. Ko so ga Nemci navijali, da se boji povedati, kaj ima na srcu, da namreč ne sme krajevna organizacija podpirati gibanja delavcev za osemurno delo, se je smejal. Hotel je, da se oni pokažejo, kdo in kaj so, in to je dosegel. Bili so pripravljene storiti vse, kar bi služilo kajzerju in še celo kajzerjev denar bi vzeli za svoje delo!

»Kaj nas briga, čigav je denar! Če je kajzerjev, pa naj bo! Jaz bi vzela hudičev denar — samo če je dober — za socialistično propagando!«

Tako je vpil Divji Viljče in Tržan se je smejal.

Stari Herman Forster je vstal in vse je utihnilo. Imeli so spoštovanje do starega sodruga. Govoril je mehko in sentimentalno kakor po navadi. Če je res — je dejal — da nemški kajzer plačuje denar za stavke v Ameriki, on je gotov, da bo kupil zelo malo delavcev. Ne pozabimo, da so tudi v Nemčiji socialisti — — —

Dalje ni mogel. Bil je vrišč in smeh. Nemški socialisti? Hahaha! Kje pa so? — Zadnje vprašanje je zastavil sodrug Klodel, belgijski draguljar, in nadaljeval: »Niti zajci se ne ustrašijo takih revolucionarjev kakor so socialisti v Nemčiji, ki jedo iz kajzerjeve roke in vlada pošilja njihove liste v strelske jarke za svojo propagando. Ne govorite Belgijcu o nemških socialistih!«

Tako so evropske narodnostne črte razklale krajevno organizacijo v Leesvillu v dva dela: na eni strani so bili Nemci, Avstrijci, ruski židje, Irci in verski pacifisti, na drugi strani sta pa bila dva angleška delavca iz steklarne, francoski natakari in nekaj Američanov, ki so se ogrevali za Johna Bulla. Med tema dvema ekstremnima frakcijama je pa stala velika večna članstva, ki ni mogla razumeti vsega tega in ki se je trudila na vse načine, da se izvleče iz labirinta.

(Dalje prih.)

mom in proletariatom, duhovno je pa službi kapitalizma, ki jo izkorišča in se norčuje iz nje kolikor hoče, gmotno pa je v bolj žalostnem položaju nego proletariata. Tava in lavira na valovih življenja, ki jo nosijo z velikansko brzino navzdol, desni breg te deroče reke je prestrm, da bi se mogla prijeti zanj, na levem pa se ji zdi, da vidi nekake sključene, siromašno oblečene, večkrat neumite in nepočesane postave in se ne upa tja, da bi si ne umazala svojih nežnih rok in izposojenega fraka. Trpi in skriva svojo revščino, ker se sramuje sama sebe.

Ko so roboti vdrl v delavnico in pobili gospodo, se jim ni zdelo vredno umazati si roke v krvi tega siromaka, tega ponižnega in neškodljivega hlapca v gosposki obleki. Pustili so ga pri življenju, češ, ta pokveka nam itak ne more škodovati. Nekaj podobnega smo videli tudi v ruski revoluciji. Glave generalov, ministrov, oficirjev, gubernatorjev in kapitalistov so letele kakor šiške s hrasta, kadar potegne močan jesenski veter; nižji uradniki, učitelji, mali trgovci in druge take sence in neškodljivi priveski buržo-

azije, ki sploh ne morejo biti nevarni, ker so prebedasti, da životarijo in love sapo še danes.

Temu krvavemu in kulturnemu očesu zapadnega Evropejca neprijetnemu prizoru sledi naitežji in pr prostemu človeku najmanj razumljiv del Čapkove drame. Predno pa preidemo k zadnjemu dejanju, se moramo vrniti nekoliko nazaj in poiskati v spominu nekaj, kar smo pozabili omeniti. Med obleganjem tvor nice je Helena vrgla v peč debelo knjigo, kjer so bile zapisane vse tačnosti izdelovanja umetnih ljudi. Ta knjiga, ki jo je zapustil stari Rossun po smrti svojim naslednikom, je zgorela; ž njo pa je zgorela tudi vsaka nadaljnja možnost izdelovati robote. Kaj je hotel povedati avtor s tem, je težko dognati. Ali je mislil vso kulturo sploh, ali samo veleindustrijo in veletrgovino, ali kapitalizem, to vprašanje je sporno, pa tudi važno ni tako, da bi brez nje ne bilo mogoče razumeti glavne in vodilne misli drame. Značilno pa je, da je hotela prestrašena gospoda rešiti svoje piškave glave na ta način, da bi izročila robotom Rossunovo skrivnost. Tudi ta

del drame je precej nerazumljiv, kajti težko si je misliti, kako naj bi roboti, ki so se komaj osvobodili, znova sami izdelovali robote, čeprav bi dobili to skrivnost v roke. Morda je mislil avtor o onih gnilih koreninah kapitalizma in žalostnih ostankih buržoazije, ki se še danes repenčijo in rogovillijo v Rusiji, morda smatra kapitalistični sistem kot edino sposobno gonilno silo v življenju človeštva — to v dramu ni popolnoma jasno izraženo.

(Dalje prih.)

Izdajatelj in odgovorni urednik: Zvonimir Bernot (v imenu pokr. odb. SSJ).

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

Razpis.

Razpisuje se

tajniško mesto

pri »Uniji stavbiških delavcev za Slovenijo« v Celju. Prednost ima strokovnjak, dober govornik ter agitator.

Valentin Lebič, predsednik.

Možvečja izbira
različnih pletenin, majic nogavic
in rokavic pri tvrdki
A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10.
Pridobivajte naročnike!

BERSON
GUMENE PETE IN
GUMENE POTPLATE
ceneje in trajnija so kakor usnene!
Najbolje varstvo proti viagi i mraza!

Pletenine
kakor jopice, zimsko perilo, nogavice, rokavice
v veliki izbiri pri
A. ŠINKOVIČ nasl.
K. SOSS,
Ljubljana, Mestni trg 19.